

ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОГО РЕДАКТОРА

Горизонти сучасної публіцистики

Як доводять фахівці, під сучасну пору рух інформації відповідає потребі, яку скрізь визнають за найпильнішу. Але цього замало. У часи трансформаційної кризи людства, коли за усіма явищами катастрофічного влаштування людського існування чітко проглядається криза свідомості й тих міфологічних систем, що породжені цією свідомістю, — важливо збагнути спорідненість речей, забезпечити плідотворний зв'язок між розповсюдженням знань, духовною емансипацією і справжньою, а не декоративною демократизацією суспільного буття. Надінтенсивне перемішування життєвих світів спричиняє ентропію, у тому числі семантичну, хронологічну.

Стрижнева ідея публікацій Вісника — доконечна потреба розпросторити вплив саме світоглядної публіцистики. Плекання аристократизму в журналістиці (відповідно й науці) передбачає насамперед утвердження відшліфованих віками й усіма народами правдивих духовних вартостей і віри в них. Пошук, аналіз, досягнення правди, таким чином, стає чільним орієнтиром творчої людини (і публіциста, і науковця). Пам'ятаймо, що поверхова свідомість обмежується обслуговуючою функцією переважно поточних орієнтирів, до того ж осердям їх є інтереси — чи людини, чи соціуму, чи певної цивілізації. Тимчасом фундаментальна мета інша: пов'язати проблеми **нашого** існування з глибокими і шляхетними проблемами **усього** існування. Це означатиме недопущення онтологічного розриву. Рівно ж — потребу віднайдення дискурсу як процесу продукування високих помислів, знання, текстів, науки, аби вписати багатство різних властивостей життя у соціальне середовище культури, надати концептуальної ваги поняттю “правда”. Йдеться про формування ясної світоглядної парадигми, яка допомагає відрізнити істотне від тимчасового, вартісне від хибного.

Сенсом історії є моральний і духовний прогрес. Тому аксіологічний аспект виховання публіциста-концептуаліста й вченого стає першочерговим обов'язком вищих шкіл, суспільних інститутів і самих редакцій. Наука, як й інші чинники інтелектуальної праці, стає сенсовною лише в чітко окресленому культурному контексті спільноти людей, спроможних порозумітися. На різних площинах — суспільній, історіософічній, духовно-педагогічній, — викристалізовується образ особистості такого світу, у якому здійснюється найвище призначення людини.

Усі чотири розділи Вісника — “Концептуальні засади журналістики”, “Історія журналістики”, “Теорія і практика журналістики”, “Масове комунікування: мова, текст, гіпертекст” — охоплюють науковий аналіз цілісності світоглядної публіцистики, що враховує релігійне переживання, художнє освоєння дійсності у літературі, філософічну медитацію, соціологічне структурування, відтворення ерудованої історії, семантичну й стилістичну елегантність, дискурс як продукування плідотворних ідей. Прагнемо довести, що ніколи не зникне попит на драми

В.Шекспіра, психологічну прозу Ф.Достоевського, кришталево земний запал Тараса Шевченка, пасіонарний ритм Івана Павла II, палімпсест В.Стуса чи філософічно-ліричне розмилення Ліни Костенко та багатьох інших речників Слова, що визволяє. Емоція і гідність мислення ніколи не відірвуть.

Водночас: “На часі — поглиблене осмислення, об’ємніша панорама, прискіпливіше вмотивування, уникання безоглядності в оцінках, спроби діагнозу й прогнозу. Публікації обростають дедалі густішим науковим апаратом — примітками, посиланнями, паралелями. Стриманішим, більш аналітичним стає тон. Це — веління часу, ознаки “дорослішання”, потреба самоосмислення, самодіагностики. (*Коцюбинська М.* Історія, оркестрована на людські голоси. К., 2008. С. 4).

Метою мислення є правда, а тому її не можна трактувати інструментально. Незважаючи на апологетику розвиненої самосвідомості — спадщину європейського раціоналізму, що уможливорює пошук альтернативи, цього мірила в епоху мультимедіа замало. Ось чому світоглядна публіцистика потребує випрацювання нових засад, інструментарію, що давали б людині можливість зрозуміти нинішній світ, епоху, в яку вона живе, процеси, які відбуваються на планеті. Інакше кажучи, йдеться про випрацювання сенсів, “просування” привабливого й реального футурологічного проекту, в тому числі в царині мас-медіа. Ми не можемо ігнорувати того факту, що створювані людиною думки є живими духовними істотами, що духовний світ займає той самий простір, що й фізичний. Поки текст чи образ не стане для споживача інформації духовним пережиттям, доти в душі не відкриється надраціональне усвідомлення, яке має свою вагу та впорядковує картину світу.

Як і публіцистика **думання**, наука, по-перше, здійснює функцію оцінки (зайве доводити, що вона має бути всебічно обґрунтованою, авторитетною й своєчасною), по-друге, допомагає зрозуміти взаємозв’язок явищ, органічну якість об’єкту (від статички перейти до динаміки), по-третє, до дослідження додає намір, рух в новизну, який несе з собою власну енергію і зміст; йдеться про мобілізуючу функцію. Отже, маємо виявити спроможність сказати щось своє, сокровенне. Це — творчість.

Світоглядну публіцистику, що її досліджуємо, розглядаємо не як замкнуту в собі систему, а як потік значень. Одним із найважливіших завдань XXI століття є міжкультурний діалог, дискурсивне знайомство з позицією різних журналістських шкіл. Культура (символи, герої, ритуали, вартості) є формою комунікації, найдиференційованішим вираженням якої є сама мова і з нею — широкий спектр духовних ідей. Важливі при цьому як інтелектуальна абстракція, так і сфера емоційної чуттєвості. Відтак подолаємо суперечність між духовно-гуманною і позбавленою змісту матеріально-технологічною культурою. Необхідно дбати про престиж мови (контекст соціо- і психолінгвістичний), відтак — відображати багатство сенсів (Докладніше див.: *Szul R.* Język. Naród. Państwo. Warszawa, 2009. 415 s.).

Пам’ятаймо: швидка, всеохопна комунікація через слово та образ ще не означає, що автоматично зростає взаєморозуміння між культурами (у тому числі журналістськими школами), які мають різні традиції. Можливість оцінювати певні речі з подвійною, потрійною перспективою — велика перевага. Тому потенціал думки маємо використовувати цілеспрямованіше, керуючись шляхетною мотивацією.

Участь у підготовці цього випуску Вісника взяли також польські вчені.

Йосип Лось